

ENGLAND, DOLLARKRISEN OCH VI

KOREAKRIGET har i så utomordentligt hög grad fått vara syndabock för alla de besvärligheter det svenska folket haft att dragas med de sista två åren, att något positivt också bör sägas om det. Det är nämligen till mycket stor del dess förtjänst, att dollarkrisen försvann för en kort tid. När den nu återkommit med förnyad styrka, har den liksom för övrigt också år 1947 i första hand träffat England, men mycket talar för att den liksom då kommer att gå vidare och drabba oss.

Utvecklingen av sterlingblockets guld- och dollarreserver sedan devalveringen 1949, då dessa nedgätt till 1,3 miljarder dollars, belyser på ett utmärkt men skrämmande sätt dollarkrisens försvinnande och återkomst. Vid Koreakrigets början i juni 1950 hade dessa reserver stigit till 2,3 miljarder dollars och nådde vid utgången av första halvåret 1951 toppen med 3,8 miljarder dollars, ungefär samtidigt som vapenstilleståndsförhandlingarna började i Korea. Sedan dess ha reserverna nedgätt med inte mindre än 1,5 miljarder dollars på sex månader till 2,3 miljarder dollars vid årsskiftet, och enligt vad den engelska finansministern uppgav i sitt budgettal den 11 mars i år, skulle ytterligare 560 miljoner dollars ha förlorats under årets två första månader. Reserverna skulle alltså då, om de inte fått något okänt tillskott, vara nere i 1,7 miljarder dollars och därmed inte långt från 1949 års bottneläge.

Genom den europeiska betalningsunionens tillkomst bereddes England ökade möjligheter att överflytta sina inköp till vissa av Västeuropas länder, men detta blev aktuellt först i samband med dollarkrisens återkomst. Sedan emellertid kreditkvoten utnyttjats i den utsträckningen, att 80 procent av underskotten till betalningsunionen måste likvideras i guld, har ifrågavarande västeuropeiska länder blivit 80-procentiga dollarmarknader, som således i nästan lika hög grad belasta sterlingblockets guld- och dollarreserver.

I det kritiska läge, vari England återigen befinner sig, har dess konservativa regering slagit in på delvis nya vägar för att söka övervinna det snart permanenta kristillståndet, sedan arbetarregeringens politik inte lett till framgång. Den nyligen framlagda

budgetplanen innehåller bl. a. en markant brytning med tidigare politik däri, att den direkta inkomstskatten sänks och likaså livsmedelssubventionerna. Innebörden därav är, att det blir nödvändigare att arbeta men inte svårare att få lönen att räcka till. Vidare har räntan höjts, men det anmärkningsvärda är, att det skett så drastiskt, att man får gå tillbaka ända till början av 1930-talet och guldmyntfotens övergivande för att finna en motsvarighet. Det återstår nu att se, om denna politik, som huvudsakligen verkar på längre sikt, kommer att lyckas med att avvärja den hotande valutakrisen.

Englands politik för att hejda dollarutflödet har hittills varit inriktad på nedskärning av importen bl. a. också av svenska exportvaror. En sådan politik har emellertid uppenbara begränsningar. Den leder till motåtgärder och varubrist, och den kan framkalla allmän depression. I dagens oroliga utrikespolitiska läge och med tvånget av stora rustningar är en prohibitiv importpolitik i längden omöjlig. Möjligheten av en ny devalvering av pundet måste därför tagas med i beräkningen.

För vårt lands del kommer såväl sterlingländernas importbeskrningar som en eventuell devalvering av pundet att medföra allvarliga besvärligheter. Men det finns dock goda skäl att tro, att, om sterlingblocket kunde klara sig över detta års kritiska situationer, läget på något längre sikt skulle ljusna. I så fall skulle svårigheterna även för vår del vara av övergående natur. Den frågan är därför berättigad, om i nuvarande läge ett svenskt ingripande kunde göras till lättande av sterlingblockets betalningssvårigheter och till lindrande av dollarkrisens skärpa. Även frågan om den ur svensk synpunkt lämpligaste formen härför förtjänar beaktande.

Det torde råda enighet om att den s. k. dollarkrisen går starkt på djupet och sammanhänger dels med en benägenhet hos Europas folk att, som det heter, leva över sina tillgångar, dels också med strukturella förändringar i Europas näringsliv till följd av kriget och den av kommunismen underblåsta nationalistiska oron i råvaruländerna. Hittillsvarande strävanden att genom det europeiska samarbetet i dess olika former stärka Europas ekonomiska ställning ha inte varit gagnlösa. Skulle detta nu gå i baklås och Europas länder söka var för sig i bilateralism och avspärrning lösa sina valutaproblem, skulle med största sannolikhet dollarkrisen onödigtvis förvärras och knappast någon enda stat undgå att träffas av dess slag. Inte heller kan det ligga någon rimlig

mening i att de knappa råvarutillgångar, varöver Europa dock trots allt förfogar, skola lämnas utnyttjade i viss utsträckning på grund av finansiella hinder av övergående natur. För vårt lands del gäller det järn och trä, som sterlingblocket saknar, medan detta i gengäld har andra för oss viktiga varor främst kol.

I riksdagen har därför den tanken framförts till övervägande, att Sverige skulle förklara sig berett att lämna England en kronkredit av storleksordningen 500 miljoner kronor. De viktigaste skälen härför äro, såsom redan angivits, att söka hålla den allmänna dollarkrisen från livet så mycket som möjligt, att söka förhindra bilaterlismens återkomst, att möjliggöra fortsatt tillförsel till England av svenska råvaror, samtidigt som engelska kol i något ökad utsträckning borde kunna ställas till vårt förfogande. Därtill skulle också kunna anföras, att Englands underskott och Sveriges överskott i den europeiska betalningsunionen skulle reduceras, varigenom möjligheterna för dennas fortvaro med nuvarande kvotssystem skulle ökas. En utvidgning av kvoterna eller någon annan form för ökad kreditgivning till betalningsunionen t. ex. genom avstående från stadgeenliga rättigheter vore ur svensk synpunkt ingen god lösning. Efterkrigsårens erfarenheter ha lärt, att temporära lösningar av detta slag alltför lätt uppfattas som internationella socialpolitiska anordningar utan specificerade förpliktelser. En regelrätt kredit är däremot en ren affärstransaktion med klara utfästelser från bägge parter sida. Den har också den fördelen för långivarens del, att säkerheten kan göras väsentligt bättre än fallet är med en kredit till en internationell institution utan andra tillgångar än fordringar på en rad stater med mycket skiftande betalningsmöjligheter. I Englands fall har ränte- och amorteringstjänsten på det amerikanska lånet mitt uppe i dollarkrisen visat, vilken vikt den engelska regeringen tillmäter det punktliga honorerandet av ingångna kontrakt. Medvetandet om en tidsbunden återbetalning är också en hämsko på ett lättsinnigt utnyttjande av erhållen kredit.

För Sveriges del borde det i händelse av en närmare prövning av denna tanke undersökas, om inte den privata svenska kapitalmarknaden ävenledes borde anlitas för att undvika en ren statskredit eller, vad som vore direkt olyckligt, en riksbankskredit. Möjligen skulle i det sammanhanget även frågan om exportavgifternas användning kunna inkopplas. Goda skäl tala otvivelaktigt för att frågan om en svensk kredit till England närmare undersökes.